

SZOCIÁLIS ÉS GYERMEKVÉDELMI ELLÁTÁSOK

- Az emberek, kitüntetetten a gyermekek szociális biztonságához való jogát ENSZ egyezmények deklarálják. A részes államok kötelezettséget vállalnak e jogok megvalósulásának biztosítására.
- Magyarország Alaptörvénye kimondja, hogy az ország arra törekszik, hogy minden állampolgárának szociális biztonságot nyújtson.
- A szociális ellátások fő típusai:
 - pénzübeli ellátások;
 - természetben nyújtott szociális ellátások;
 - szociális szolgáltatások.
- Önkormányzati segítyezésre 2010-ben az összes társadalmi juttatás 2,4 és a GDP 0,55 százalékát költötte az ország.
- Több mint fél millió gyermek részesül rendszeres gyermekvédelmi ellátásban.
- Elemzők szerint az ellátások hatékonysága csorbát szenved.
- A hatályos jogszabályok szerint a szociális ellátásokra vonatkozó nyilvántartásokat helyben kezelik, a központi adatszolgáltatás alapvetően statisztikai célú, személyes adatokat nem tartalmaz.

A Kormány által 2013. szeptember 6-dikán benyújtott, [T/12093. számú, egyes törvényeknek a szociális és gyermekvédelmi ellátások országos nyilvántartásával összefüggő módosításáról szóló törvényjavaslat célja a szociális és gyermekvédelmi ellátások egységes nyilvántartásának létrehozása, illetve az azt megalapozó törvényi rendelkezések megalkotása.](#)

[ENSZ Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Egyezségokmánya](#) 9. cikke kimondja, hogy mindenkinek joga van a szociális biztonságra. [A gyermek jogairól szóló ENSZ Egyezmény](#) a gyermekekre vonatkoztatva is hangsúlyozza a szociális biztonságra vonatkozó jogot, és kötelezi az Egyezményben részes államokat, hogy hazai jogszabályaiknak megfelelően biztosítsák e jog teljes megvalósulását.

A szociális védelmi rendszerek jellemzőit a mindenkori társadalmi-gazdasági helyzet határozza meg, az ellátások iránti igények és a rendelkezésre álló erőforrások függvényében.

[Magyarország Alaptörvénye](#) értelmében „Magyarország arra törekszik, hogy minden állampolgárának szociális biztonságot nyújtson. Anyaság, betegség, rokkantság, fogyatékoság, özvegyesség, árvaság és önhibáján kívül bekövetkezett munkanélküliség esetén minden magyar állampolgár törvényben meghatározott támogatásra jogosult” (XIX. cikk).

Az állampolgárok szociális biztonságának megteremtése és szavatolása elsődlegesen az állam feladata. Ezt a feladatát a szociális igazgatás révén látja el, részben közvetlenül az igazgatási szervezetével és sajátos hatósági, jogi, irányítási, pénzügyi eszközeivel, részben pedig az e célra létrehozott, fenntartott és működtetett intézményrendszere útján.

A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló [2011. évi CLXXXIX. törvény](#) értelmében a szociális, gyermekjóléti szolgáltatások és ellátások – egyebek mellett – a helyben biztosítható közfeladatok körében ellátandó helyi önkormányzati feladatot képeznek.

SZOCIÁLIS ELLÁTÁSOK

A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló [1993. évi III. törvény](#) (Szt.) a szociális ellátások három fő típusát határozza meg:

- pénzübeli ellátások;
- természetben nyújtott szociális ellátások;
- szociális szolgáltatások.

A szociális rászorultságtól függő **pénzbeli ellátások** a hiányzó személyes jövedelem helyettesítését, pótlását, illetve kiegészítését szolgálják. Ennek formái:

- foglalkoztatást helyettesítő támogatás;
- rendszeres szociális segély;
- lakásfenntartási támogatás;
- ápolási díj;
- átmeneti segély;
- temetési segély;
- időskorúak járadéka.

A képviselő-testület döntése alapján egészben vagy részben **természetbeni szociális ellátás** formájában nyújtható:

- rendszeres szociális segély és foglalkoztatást helyettesítő támogatás;
- lakásfenntartási támogatás;
- átmeneti segély;
- temetési segély.

A szociálisan rászorultak részére az állam és az önkormányzatok **személyes gondoskodást**; azaz **szociális alapszolgáltatást** (pl. falu- és tanyagondnok, étkeztetés, házi segítségnyújtás, családsegítés, utcai szociális munka) és **szakosított ellátásokat** (pl. ápolást, gondozást és rehabilitációt nyújtó bentlakásos intézményeket, támogatott lakhatást) biztosítanak.

ADATKEZELÉS ÉS ADATVÉDELEM

A nyilvántartási rendszerek alapvető funkciója, hogy minden biztosított, járulékfizető ellátásban részesüljön, illetve a rendszer a jogosulatlan szereplőket kiszűrje.

Az Sztv. értelmében a jegyző, valamint a járási hivatal az ellátásra való jogosultság megállapítása, az ellátás biztosítása, fenntartása és meg-

szüntetése céljából **nyilvántartást** vezet, amely tartalmazza:

- a személyes azonosításhoz szükséges adatokat;
- a jogosultsági feltételekre vonatkozó adatokat;
- a szociális ellátásra vonatkozó döntést;
- a jogosultság és a térítési díj megállapításához szükséges jövedelmi adatokat.

A személyes szociális gondoskodásban részesülőkről az ellátó szociális intézményben vezetett nyilvántartás tartalmazza továbbá:

- az ellátás igénybevételére;
- a térítési díj fizetési kötelezettség teljesítésére vonatkozó adatokat.

Állami Számvevőszék 2007.

„A törvény 1993. évi megalkotását nem előzte meg a lakosság szociális helyzetének, ellátási szükségleteinek felmérése, az ellátások átalakítására nem készült közép és hosszú távú koncepció.”

KSH 2010.

„A magyar ellátórendszer szétaprózottá vált, mintegy 350 féle kedvezményből és támogatásból tevődik össze. Az ellátások átláthatatlan szabályozása révén azonban éppen a hatékonyság szenved csorbát.”

GYERMEKVÉDELMI TÁMOGATÁS

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény értelmében jogosult gyermek számára a gyámhatóság rendszeres, a települési önkormányzat képviselő-testülete rendkívüli **gyermekvédelmi támogatást** állapíthat meg. A rendkívüli támogatás természetbeni ellátás formájában is nyújtható, különösen az általános iskolás gyermekek tankönyv- és tanszerellátásának támogatása, a tandíj, egészségügyi szolgáltatásért fizetendő térítési díj, illetve egyéb ellátás kifizetésének átvállalása formájában.

Rendszeres gyermekvédelmi támogatásban 2008-ban 535059, 2009-ben 582234 személy részesült, **kiegészítő támogatást** ugyanekkor 1533, illetve 1494 személy kapott. 2009-ben a pénzbeli támogatásra fordított összeg meghaladja az 1 milliárd 755 millió, a természetbeni támogatásé pedig a 332 millió forintot.

A nyilvántartásokból az ellátásra való jogosultság megszűnésétől számított öt év elteltével törölni kell az adott személyre vonatkozó adatokat. Az érintettek a személyükre vonatkozó adatok tekintetében betekintési, helyesbítési, vagy törlési joggal bírnak.

A nyilvántartásból a törvény által meghatározott, **adatigénylésre** jogosult szervek részére, eseti megkeresésük alapján továbbíthatók az általuk törvény alapján kezelhető adatok. A szociális szolgáltatás rendszerének és finanszírozásának tervezhetősége érdekében létrehozott országos jelentési rendszer számára a nyilvántartás fenntartó személyes adatnak nem minősülő, statisztikai célú **adatokat köteles szolgáltatni**.

STATISZTIKAI ADATOK

A rendszerváltást követő társadalmi-gazdasági változások eredményeként folyamatosan bővült a szociális támogatásra szorulóak száma, és jelentősen felduzzadt a különféle jóléti juttatásokból élők köre. **A munkaképes korú lakosság közel harmada vesz igénybe valamilyen – munkanélküli-, anyasági vagy rokkantsági, illetve korai nyugdíj- – ellátást.**

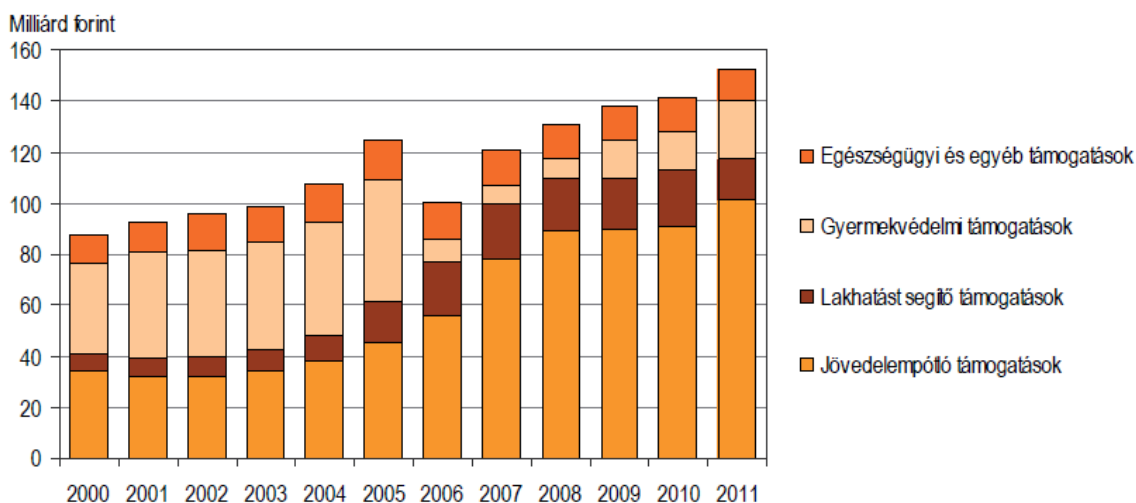
A kedvezőtlen gazdasági viszonyok (alacsony foglalkoztatás, magas inaktivitás) és demográfiai folyamatok eredményeként csökkenő erőforrásokból kell kielégíteni a növekvő igényeket. Ha a jelenlegi tendenciák megmaradnak, **az eltartottak száma 2030-tól meghaladhatja a munkavállaló korosztály létszámát.**

A kiterjedt szociális védőháló hiányában ugyanakkor **a lakosság fele szegény lenne**, szemben a társadalmi juttatások figyelembevételével számított 12,3 százalékos aránnyal.

Önkormányzati segélyezésre 2010-ben az összes társadalmi juttatás 2,4 és a GDP 0,55 százalékát költötte az ország. 2000 és 2011 között a települési önkormányzatok által folyósított pénzbeli és természetbeni támogatások értéke (folyó áron) több mint 70 százalékkal, 152 milliárd forintra emelkedett. A támogatásokra felhasznált összeg ugyanakkor reálértékben (az infláció éves ütemét figyelembe véve) 2011-ben 3,8 százalékkal elmarad a 2000. évi szinttől.

2011-ben országosan 396 segélyezett jutott tízezer 18 éves és annál idősebb lakosra.

**Az önkormányzati segélykiadások cél szerinti csoportosítása
2000 és 2011 között, milliárd forint**

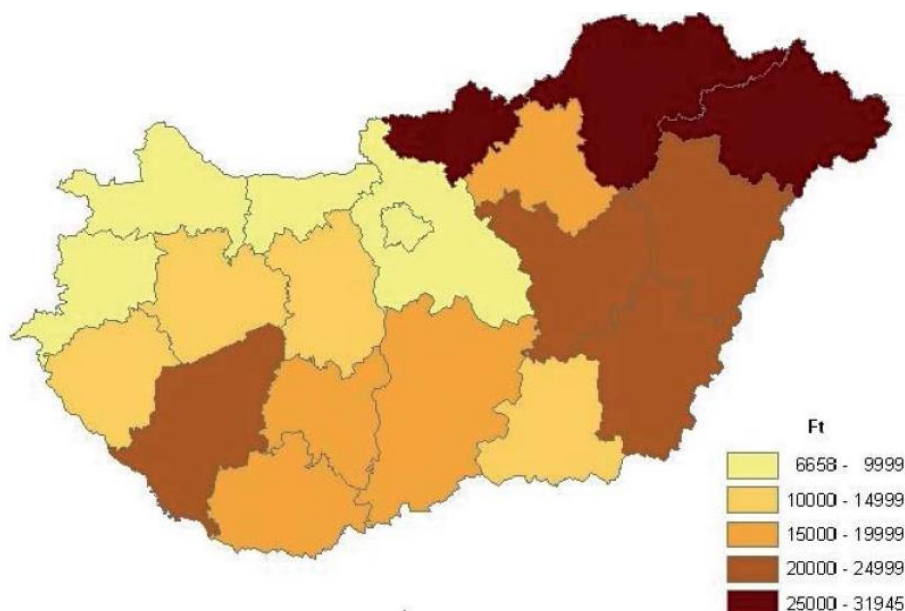

A két szélső értéket Szabolcs-Szatmár-Bereg és Győr-Moson-Sopron megyében mérték (922, illetve 123 fő). Összességében 11 megyében volt magasabb a mutató értéke az országos átlagnál, túlnyomó többségük az ország keleti részében található.

Nemzetközi összehasonlítás: 2009-ben a szociális védelmi kiadások az EU tagállamokban a GDP 29,5, Magyarországon 23,4 százalékát tették ki.

A juttatások egy főre jutó, vásárlóerő-paritáson számolt értéke az EU-27 átlagának fele volt. Magyarországon a társadalmi juttatásokon belül a pénzügyi ellátások aránya magasabb és – ellentétben az uniós országokban megfigyelhető tendenciával – egyre növekszik. Hazánkban a juttatásoknak jóval kisebb hányada függ az ellátottak vagyoni/jövedelmi helyzetétől (5,1 százalék), mint a 27 tagállamban átlagában (11,2 százalék).

Egy lakosra jutó önkormányzati segélykiadás 2011.

Források:

- Állami Számvevőszék: [0719 sz.](#) Jelentés az önkormányzatok szociális alapszolgáltatási tevékenységének ellenőrzéséről 2007. július
- KSH Társadalmi helyzetkép, 2010. 10 fejezet: [Szociális védelem](#)
- KSH: Jövedelempótló támogatások az önkormányzati segélyezésben, [2000–2011](#)
- Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet: [Gyermekvédelmi statisztikai tájékoztató, 2009.](#)

Készítette: Dr. Kelemen Ida
Képviselői Információs Szolgálat

Országgyűlési Könyvtár

E-mail: infoszolg@parlament.hu
Intranet: <http://infoszolg.ogyk.hu>
Tel.: (1) 441-4529; (1) 441-6486

Az információs jegyzet belső felhasználásra, az országgyűlési képviselők tájékoztatása céljából készült. A dokumentum az összeállítás elkészültének időpontjában fennálló aktuális helyzetet mutatja be. Az információs jegyzet szerzői jogvédelem alatt áll.